

การพัฒนางานวิชาการในสถานศึกษา: การส่งเสริมความสามารถทาง ปัญญาที่หลากหลายเพื่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

Academic Development in Educational Institutions: Promoting Diverse Cognitive Abilities for Sustainable Learning

¹สุธิดา พงษ์สวัสดิ์, ²พิภพ วังเงิน และ ³สามารถ รุ่งเรือง

¹Sutida Pongsawat, ²Pipop Vachungngern, and ³Samart Rungreang

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

E-mail : sutida.pon@rmutr.ac.th, ²pipop.vac@rmutr.ac.th, ³samart.run@rmutr.ac.th

Received March 8, 2025; Revised May 11, 2025; Accepted May 30, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนางานวิชาการในสถานศึกษาผ่านแนวทางการส่งเสริมความสามารถทางปัญญาที่หลากหลาย อันเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เนื้อหาแบ่งออกเป็นสามส่วนหลัก ได้แก่ (1) แนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมการกำหนดนโยบาย การวางแผน และการดำเนินงานด้านวิชาการให้มีประสิทธิภาพ (2) กระบวนการพัฒนาการบริหารวิชาการ โดยมุ่งเน้นการปรับใช้แนวคิดและกลยุทธ์ที่สามารถส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของศตวรรษที่ 21 และ (3) แนวคิดพหุปัญญากับความสามารถทางปัญญาที่หลากหลาย ประกอบด้วย 9 ด้าน ได้แก่ ด้านภาษา ด้านตรรกะ-คณิตศาสตร์ ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ด้านดนตรี ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการเข้าใจตนเอง ด้านธรรมชาติวิทยา และด้านการดำรงอยู่ของชีวิต ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถรอบด้าน บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการแนวคิดพหุปัญญาเข้ากับการบริหารงานวิชาการสามารถสร้างรูปแบบการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในระยะยาว และเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษาเพื่อความยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนางานวิชาการในสถานศึกษา; ความสามารถทางปัญญาที่หลากหลาย; การเรียนรู้ที่ยั่งยืน

Abstract

This article aimed to explore the development of academic management in educational institutions through the promotion of multiple intelligences, which serve as a fundamental basis for sustainable learning. The content was divided into three main sections: (1) academic management in educational institutions, covering policy formulation, planning, and effective academic operations; (2) the process of developing academic management, focusing on the application of concepts and strategies that enhance students' potential in alignment with 21st-century educational demands; and (3) the theory of multiple intelligences and the nine types of cognitive abilities, which provided a crucial framework for fostering well-rounded student development, including linguistic, logical-mathematical, spatial, bodily-kinesthetic, musical, interpersonal, intrapersonal, naturalist, and existential intelligences. The findings highlight that integrating the multiple intelligences theory into academic management can establish learning models that effectively support students' long-term intellectual growth, ultimately forming a foundation for sustainable education.

Keywords: Academic Development in Educational Institutions; Multiple intelligences; Sustainable learning

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทักษะและความสามารถของเยาวชนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานกลายเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกประเทศต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะการเสริมสร้างทักษะที่หลากหลายเพื่อเตรียมพร้อมให้เยาวชนสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานที่มีการแข่งขันสูง การคาดการณ์จาก World Economic Forum ที่กล่าวถึงการเข้าสู่ตลาดแรงงานของประชากรเยาวชน จำนวนกว่า 1.2 พันล้านคนในอีก 10 ปีข้างหน้า ได้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของโลกยุคใหม่

นอกจากนี้ มีการเน้นย้ำถึงการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานที่หลากหลายและการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงานในตลาดแรงงานในอนาคต (จุฬารัตน์ มาเสถียรวงศ์, 2557) ซึ่งการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการเตรียมเยาวชนให้พร้อมสู่ตลาดแรงงานต้องมีการพัฒนาหลักสูตรที่ไม่เพียงแค่มุ่งเน้นการเรียนรู้เฉพาะวิชา แต่ยังต้องมุ่งส่งเสริมทักษะที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาความสามารถที่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ การส่งเสริมความสามารถพิเศษในหลากหลายด้านตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเยาวชนในทุกมิติ อันจะ

นำไปสู่การเรียนรู้อย่างยั่งยืน เพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาประเทศชาติต่อไป (เชษฐรัฐ กองรัตน์, 2567)

ปัจจุบัน แนวคิดทางการศึกษาที่เน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างครบถ้วนและหลากหลายได้รับความสนใจอย่างมาก หนึ่งในแนวคิดที่ได้รับการยอมรับและนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนในระบบการศึกษา คือ “ทฤษฎีพหุปัญญา” (Multiple Intelligences Theory) ซึ่งพัฒนาโดยศาสตราจารย์โฮวาร์ด การ์ดเนอร์ (Gardner, 1983) ทฤษฎีนี้เสนอว่าปัญญาของมนุษย์ไม่ได้จำกัดแค่เพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่ประกอบด้วยหลายด้าน เช่น ปัญญาทางตรรกะ ปัญญาทางดนตรี ปัญญาทางสังคม และปัญญาทางด้านภาษา ซึ่งการพัฒนาแต่ละด้านสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะและความสามารถที่หลากหลาย พร้อมรับมือกับความท้าทายที่เกิดขึ้นในโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

บทความนี้จึงมุ่งเน้นการอภิปรายถึงการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีพหุปัญญาในการส่งเสริมความสามารถทางปัญญาที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่ครบถ้วนและเหมาะสมกับการเรียนรู้ที่ยั่งยืน พร้อมทั้งเตรียมพร้อมให้กับโลกของการทำงานในอนาคต

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาไม่เพียงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา แต่ยังเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้แนวคิดใหม่ ๆ เช่น ทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences Theory) ได้รับการบูรณาการเข้ากับการออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลที่หลากหลาย เพื่อรองรับศักยภาพของผู้เรียนที่แตกต่างกันอย่างลึกซึ้ง

ศาสตราจารย์โฮวาร์ด การ์ดเนอร์ (Gardner, 1983) เน้นว่า ความฉลาดของมนุษย์ไม่ได้มีเพียงด้านภาษาและตรรกะ แต่รวมถึงปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ ร่างกาย ดนตรี สังคม การเข้าใจตนเอง ธรรมชาติ และการดำรงอยู่ของชีวิต ซึ่งโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อพัฒนาความสามารถทางปัญญาเหล่านี้อย่างครอบคลุม (Nurmalasari & Fauzi, 2021) การวิจัยโดย Sukmawati et al. (2022) พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุปัญญา ส่งผลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และยังช่วยเพิ่มทักษะทางสังคมและความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญเพื่อเสริมสร้างคุณภาพการศึกษาและให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งการบริหารงานวิชาการไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน แต่ยังครอบคลุมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร การประเมินผล และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายการศึกษาในระดับต่าง ๆ โดยการบริหารงานวิชาการ กล่าวคือการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการศึกษามีประสิทธิภาพ ซึ่งจะต้องครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตร การวางแผนการสอน

การประเมินผลและการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียน การบริหารวิชาการยังรวมถึงการปรับปรุงการสื่อสารและการนิเทศการสอนเพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (หวน พินธุพันธ์, 2548) การบริหารวิชาการคือการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการภายในสถานศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2542)

จากหัวข้อดังกล่าว การบริหารวิชาการมีพื้นฐานจากแนวคิดและทฤษฎีที่สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งสามารถสรุปได้เป็นประเด็นหลัก ได้แก่ **การพัฒนาหลักสูตร** การพัฒนาหลักสูตรเป็นส่วนสำคัญในการบริหารวิชาการ เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือหลักในการกำหนดทิศทางและเนื้อหาการเรียนการสอน โดยการพัฒนาหลักสูตรต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม นอกจากนี้ การปรับปรุงหลักสูตรต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและวิธีการเรียนรู้ที่ทันสมัย **การจัดการเรียนการสอน** การบริหารวิชาการจะต้องเน้นการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงทฤษฎีและเทคนิคการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและสภาพแวดล้อมทางการศึกษา **การพัฒนากระบวนการเรียนรู้** การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการปรับปรุงการเรียนการสอน การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิด การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ที่มีความหมาย **การวัดและประเมินผล** การประเมินผลการเรียนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวัดประสิทธิภาพของการเรียนการสอน การใช้วิธีการวัดผลที่หลากหลาย เช่น การประเมินผลทางด้านทักษะ การประเมินผลจากการทดลองและการทดสอบช่วยในการกำหนดคุณภาพของการเรียนรู้ **การนิเทศการศึกษา** การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการในการติดตามและประเมินผลการดำเนินการด้านวิชาการ เพื่อให้แน่ใจว่าการสอนและการเรียนการสอนเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยการนิเทศช่วยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถปรับปรุงการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง **ขอบเขตงานบริหารวิชาการ** ตามประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550 ขอบเขตงานด้านวิชาการครอบคลุมหลายด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การวางแผนการสอน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การประเมินผลและการวิจัย การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ซึ่งทั้งหมดนี้มีเป้าหมายในการส่งเสริมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุด

ทำให้เห็นว่า ในส่วนของประเด็นนี้ การบริหารวิชาการในสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงสุด ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรไปจนถึงการประเมินผลการเรียนรู้ การบริหารวิชาการต้องใช้แนวคิดหลักการ และทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกด้าน ทั้งนี้ การบริหารวิชาการจะ

ประสบผลสำเร็จได้เมื่อทุกกิจกรรมดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนและการศึกษาโดยรวม

กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการบริหารวิชาการ

การพัฒนานวัตกรรมการบริหารวิชาการในสถานศึกษานับเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการบริหารงานวิชาการในสถาบันการศึกษา (Roger, 1983) กระบวนการนี้สามารถอธิบายได้ผ่านหลายแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาและปรับใช้ในงานวิจัยและการบริหาร โดยสามารถแบ่งออกเป็นขั้นตอนหลักที่มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกัน ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมที่ตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงในวงการการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการบริหารวิชาการต้องมีการตระหนักถึงปัญหาหรือความจำเป็นที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา (พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ, 2566) โดยการเข้าใจถึงปัญหาหรือ ความท้าทายในระบบการบริหารวิชาการจะช่วยให้สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาได้อย่างตรงจุดและตอบสนองความต้องการของสถานศึกษาและผู้เรียนอย่างแท้จริง การประเมินสภาพปัจจุบันและการศึกษาผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้นจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการวางแผนและกำหนดแนวทางการพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา เมื่อเข้าใจปัญหาแล้ว การวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์จะช่วยเสริมสร้างความรู้และข้อมูลที่สำคัญในการพัฒนานวัตกรรม โดยการวิจัยพื้นฐานจะช่วยให้เราเข้าใจหลักการและทฤษฎีพื้นฐาน ขณะที่การวิจัยประยุกต์จะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาจริงหรือพัฒนานวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษาได้จริง

เมื่อได้ข้อมูลจากการวิจัยแล้ว ขั้นตอนถัดมา คือ การพัฒนานวัตกรรม โดยนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบวิธีการหรือแนวทางใหม่ ๆ ที่ตอบโจทย์ความจำเป็นที่ได้ตระหนักถึงในการเริ่มต้น การทดลองใช้งานนวัตกรรมในสภาพจริงจะช่วยทดสอบความเหมาะสมและประสิทธิภาพของแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาระบบการบริหารวิชาการ หลังจากนั้น เมื่อพัฒนานวัตกรรมจนสามารถใช้งานได้จริง ขั้นตอนถัดไป คือการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง โดยการปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและการสร้างแผนการที่ชัดเจนในการใช้งาน การเผยแพร่และการได้รับการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการนี้จะช่วยให้การนำไปใช้งานมีความราบรื่นและประสบความสำเร็จในวงกว้าง ในที่สุด การติดตามผลการใช้งานนวัตกรรมในสภาพจริงจะช่วยให้สามารถประเมินผลลัพธ์และทำการปรับปรุงพัฒนาให้ตรงกับความต้องการและสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากข้อมูลข้างต้นผู้เขียนสรุปได้ว่า การพัฒนานวัตกรรมการบริหารวิชาการในสถานศึกษามีขั้นตอนสำคัญเริ่มจากการตระหนักถึงปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนา การประเมินสภาพปัจจุบัน และวิจัยพื้นฐานช่วยสร้างข้อมูลในการพัฒนา การนำผลวิจัยมาประยุกต์ใช้และทดลองในสภาพจริงช่วย

ทดสอบประสิทธิภาพ ก่อนที่จะนำไปใช้จริงในสถานศึกษาพร้อมการเผยแพร่และยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง การติดตามผลการใช้งานช่วยปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมกับความต้องการในอนาคต

การพัฒนาและประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารวิชาการ

การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการในสภาพปัจจุบันและการออกแบบรูปแบบใหม่ที่ตอบ โจทย์การทำงานในสถานศึกษา การพัฒนารูปแบบที่สามารถนำไปใช้จริงต้องผ่านการทดสอบใน ภาคสนามเพื่อยืนยันความเป็นไปได้และความเหมาะสม ในทำนองเดียวกัน (สมาน อัครภูมิ, 2557) การ พัฒนารูปแบบบริหารผ่านสองขั้นตอนหลัก คือ การสร้างและพัฒนารูปแบบจากสมมติฐาน และการ ตรวจสอบความเหมาะสมผ่านการประเมินมาตรฐานและความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ (ฐาปณัฐ อุดมศรี, 2558) ซึ่งทั้งสองกระบวนการนี้จะช่วยในการสร้างนวัตกรรมการบริหารวิชาการที่ตอบโจทย์ ของสถานศึกษาหรือองค์กร

จากการพัฒนานวัตกรรมการบริหารวิชาการจะเห็นได้ว่ากระบวนการนี้เป็นกระบวนการ ที่ซับซ้อนและต้องการการวิจัย การพัฒนาและการทดสอบในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้สามารถตอบสนอง ความต้องการของผู้ใช้จริง การติดตามผลจากการใช้จริงยังมีความสำคัญในการประเมินและปรับปรุง นวัตกรรมเพื่อให้เหมาะสมกับการพัฒนาในอนาคต ซึ่งจะช่วยให้การบริหารวิชาการในสถานศึกษา มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดพหุปัญญากับความสามารถทางปัญญาที่หลากหลาย

การส่งเสริมความสามารถทางปัญญาที่หลากหลายกับการเรียนรู้ที่ยั่งยืน การศึกษาในปัจจุบัน มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในหลากหลายด้าน เพื่อให้การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้อย่าง ยั่งยืนในระยะยาว หนึ่งในแนวทางที่มีความสำคัญในกระบวนการศึกษา คือ แนวคิดเรื่อง พหุปัญญา (Multiple Intelligences) ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นโดย Howard Gardner โดยมุ่งเน้นการยอมรับและ สนับสนุนความหลากหลายของความสามารถทางปัญญาของแต่ละบุคคล การเข้าใจความหลากหลาย ของปัญญาที่มีอยู่ในตัวมนุษย์สามารถช่วยให้การเรียนรู้เกิดขึ้นในลักษณะที่เหมาะสมกับบุคคลนั้น ๆ และนำไปสู่การเรียนรู้ที่ยั่งยืนในระยะยาว พหุปัญญาเป็นแนวคิดที่นำเสนอโดย Howard Gardner ในปี 1983 ในงานเขียนของเขาเรื่อง *Frames of Mind* โดยให้คำจำกัดความว่า พหุปัญญาคือ ความสามารถ ที่หลากหลายของมนุษย์ในการคิดและประมวลผลข้อมูลในลักษณะที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ ซึ่งสามารถแสดงออกมาในหลากหลายรูปแบบ เช่น การใช้ภาษา การคิดทางตรรกะ การเข้าใจ สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ความสามารถในการเคลื่อนไหว หรือความสามารถในการรับรู้ทางดนตรี จากทฤษฎีของ Gardner ความสามารถทางปัญญาที่หลากหลายนี้ไม่ได้มีแค่ความสามารถด้านการคิด เชิงตรรกะหรือคณิตศาสตร์เพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงปัญญาด้านอื่น ๆ เช่น ปัญญาด้านสังคมและ

ปัญญาด้านการเข้าใจตนเอง ซึ่งสามารถส่งเสริมและพัฒนาได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล

สมองกับการเรียนรู้

สมองเป็นระบบที่สำคัญในการกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ โดยในกระบวนการเรียนรู้ สมองสามารถปรับตัวและเปลี่ยนแปลงไปตามการใช้งาน เซลล์สมองมีการเชื่อมต่อกันผ่าน *Dendrites* ซึ่งทำให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ที่เพิ่มมากขึ้น การกระตุ้นและการใช้สมองในกระบวนการเรียนรู้สามารถส่งผลให้เกิดการพัฒนาความสามารถทางปัญญาในด้านต่างๆ ได้ เช่น การพัฒนาทักษะการคิดเชิงตรรกะในสมองซีกซ้าย หรือการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสุนทรียภาพในสมองซีกขวา

ทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner ได้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดที่เชื่อว่า ปัญญาของมนุษย์ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ความสามารถทางการคิดและการแก้ปัญหาตามแบบแผนที่ได้รับการยอมรับในระบบการศึกษาดั้งเดิม แต่ความฉลาดมีหลายมิติที่สามารถพัฒนาและแสดงออกได้ในหลากหลายวิธี ด้วยการอ้างอิงถึงองค์ประกอบหลัก 9 ด้าน ที่ผู้คนสามารถพัฒนาให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะตัวได้ ดังนี้

ความฉลาดทางภาษา หรือความสามารถในการใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ คนที่มีความฉลาดด้านนี้จะมีทักษะในการพูด การเขียน การสื่อสาร และการจำข้อมูลต่างๆ ได้ดี พวกเขามักจะเรียนรู้ได้ดีจากการฟัง การอ่าน และการเขียน การกระตุ้นการใช้ภาษาผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การอภิปราย การเขียนเรียงความ หรือการเล่าเรื่องสามารถพัฒนาศักยภาพของพวกเขาในด้านนี้ได้

ความฉลาดด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลและการคิดเชิงคณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ ผู้ที่มีความฉลาดในด้านนี้มักมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และการคำนวณที่ซับซ้อนได้ดี การส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านนี้สามารถทำได้ผ่านการจัดกิจกรรมที่ทำทลายด้านตรรกะเช่น เกมคณิตศาสตร์ การใช้ปัญหาคณิตศาสตร์ในชีวิตจริง หรือการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการคำนวณ

ด้านมิติสัมพันธ์ ความฉลาดทางปัญญาด้านนี้เกี่ยวข้องกับการรับรู้และการจัดการกับภาพและพื้นที่ ผู้ที่มีความฉลาดในด้านนี้มักมีทักษะในการวิเคราะห์ภาพและโครงสร้าง การจดจำตำแหน่งและทิศทางต่างๆ ซึ่งสามารถส่งเสริมได้ผ่านกิจกรรมที่ใช้การสร้างภาพ การวาดรูป หรือการใช้แผนที่และกราฟในการเรียนการสอน

ความฉลาดทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวของร่างกาย เป็นอีกด้านหนึ่งที่สำคัญ ผู้ที่มีความฉลาดในด้านนี้จะเรียนรู้ได้ดีผ่านการเคลื่อนไหวทางกาย เช่น การเล่นกีฬา การเต้นรำ หรือการแสดงละคร กิจกรรมที่เน้นการเคลื่อนไหวเช่น การทดลองทางวิทยาศาสตร์หรือการเรียนรู้ผ่านการแสดงบทบาทสามารถส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดในด้านนี้ได้

ความฉลาดด้านดนตรี ก็เป็นอีกมิติหนึ่งที่มีความสำคัญ ผู้ที่มีความฉลาดในด้านนี้มักมีความสามารถในการรับรู้และสร้างเสียงที่มีจังหวะ ระดับเสียง หรือองค์ประกอบทางดนตรี การเรียนรู้

ผ่านการฟังเพลง การเล่นเครื่องดนตรี หรือการร้องเพลงสามารถส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดในด้านนี้ได้เช่นกัน

ความฉลาดทางปัญญาด้านการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการเข้าใจผู้อื่นและการทำงานร่วมกัน ผู้ที่มีความฉลาดในด้านนี้มักมีทักษะในการอ่านอารมณ์และการเข้าใจความต้องการของผู้อื่น การพัฒนาความฉลาดด้านนี้สามารถทำได้ผ่านการทำงานกลุ่ม การอภิปราย หรือการร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ความฉลาดทางการเข้าใจตนเองก็เป็นมิติหนึ่งที่สำคัญสำหรับการพัฒนาผู้เรียน ผู้ที่มีความฉลาดในด้านนี้สามารถเข้าใจอารมณ์และแรงจูงใจของตนเอง การเรียนรู้ที่จะสะท้อนความคิดภายในตนเองเช่น การเขียนบันทึกประจำวันหรือการทำกิจกรรมที่ช่วยให้ค้นหาความสนใจส่วนตัวจะช่วยเสริมสร้างความฉลาดในด้านนี้ ในทางธรรมชาติวิทยา ความฉลาดในด้านนี้เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเข้าใจธรรมชาติ สังเกตและแยกแยะสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาในด้านนี้สามารถทำได้ผ่านการเรียนรู้จากธรรมชาติ เช่น การเดินป่าหรือการทำโครงการวิจัยด้านสิ่งแวดล้อม

ความฉลาดทางปัญญาด้านการเข้าใจการมีชีวิตหรือ Existential Intelligence ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการตั้งคำถามเกี่ยวกับชีวิตและการแสวงหาความหมายในสิ่งต่างๆ การเรียนรู้ในด้านนี้สามารถทำได้ผ่านการอภิปรายคำถามทางปรัชญาหรือการสำรวจคำถามที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับการดำรงอยู่ โดยรวมแล้ว แนวคิดพหุปัญญาของ Gardner ได้เน้นให้เห็นว่า ความสามารถทางปัญญาของมนุษย์มีหลากหลายรูปแบบ และสามารถพัฒนาได้จากหลายมิติ ทั้งนี้การส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย และเหมาะสมกับแต่ละประเภทของความฉลาดจะช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่และประสบความสำเร็จในชีวิต เป็นความท้าทายของการจัดการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง (ภูมิภาควัฒน์ ภูมิพงศ์คชศร, 2567)

จากข้อมูลข้างต้นผู้เขียนสรุปได้ว่า สมอเป็นระบบที่สำคัญในกระบวนการเรียนรู้ และการกระตุ้นการใช้สมอช่วยพัฒนาความสามารถทางปัญญาในด้านต่างๆ เช่น การคิดเชิงตรรกะและความคิดสร้างสรรค์ ทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner เน้นถึงความหลากหลายของความฉลาดที่ไม่จำกัดเพียงแค่การคิดและการแก้ปัญหาแบบดั้งเดิม โดยแบ่งออกเป็น 9 ด้าน เช่น ความฉลาดทางภาษา, ตรรกะ, คณิตศาสตร์, มิติสัมพันธ์, ร่างกาย, ดนตรี, การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น, การเข้าใจตนเอง, และการเข้าใจธรรมชาติ ดังนั้น การพัฒนาแต่ละประเภทของความฉลาดสามารถทำได้ผ่านกิจกรรมที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ศักยภาพของตนเองได้เต็มที่ การส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายตามประเภทของความฉลาดจะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จและสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในชีวิต

กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดพหุปัญญา

การพัฒนาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาตามแนวคิดพหุปัญญาเป็นกระบวนการสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาที่มุ่งเน้นความสามารถทางปัญญาที่หลากหลายของผู้เรียน กระบวนการนี้เริ่มต้นจากการตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม โดยไม่จำกัดเพียงรูปแบบการเรียนรู้แบบใดแบบหนึ่ง

กระบวนการพัฒนาเริ่มต้นจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของผู้เรียนและสถานศึกษา การประเมินความแตกต่างของผู้เรียนในด้านรูปแบบการเรียนรู้และความถนัด เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสม ต่อมาคือการวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการแนวคิดพหุปัญญาเข้ากับหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถทางปัญญาในทุกด้าน จากนั้นจึงดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่วางไว้ มีการประเมินผลและติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

การใช้แนวคิดพหุปัญญาในการบริหารงานวิชาการช่วยให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีความหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ และนำไปสู่การเรียนรู้ที่ยั่งยืนในระยะยาว

ความจำเป็นในการนำแนวคิดพหุปัญญามาใช้ในการพัฒนางานวิชาการ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญกับความท้าทายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมที่เน้นการพัฒนาทักษะด้านภาษาและคณิตศาสตร์เพียงด้านเดียวไม่เพียงพอต่อการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับโลกในอนาคตเพราะว่าพฤติกรรมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในปัจจุบัน มีลักษณะที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปตามความเข้าใจในการนำมาใช้ และในอนาคตจะเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อไปตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และมีแนวโน้มสำคัญต่อการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและการใช้ชีวิตประจำวันของคนในสังคมในรูปแบบต่าง ๆ (ธิมาภรณ์ พัฒนะ, และ คณะ, 2567)

การนำแนวคิดพหุปัญญามาใช้ในการพัฒนางานวิชาการจึงมีความจำเป็นด้วยเหตุผลหลายประการ ประการแรก ผู้เรียนแต่ละคนมีรูปแบบการเรียนรู้และความถนัดที่แตกต่างกัน การจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายจะช่วยให้ผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาตามศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ประการที่สอง ตลาดแรงงานในปัจจุบันต้องการบุคลากรที่มีทักษะที่หลากหลาย ไม่เพียงแต่ความรู้ทางวิชาการ แต่ยังรวมถึงทักษะด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการปรับตัว ประการที่สาม การพัฒนาผู้เรียนในทุกด้านจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและยั่งยืน เนื่องจากผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้และทักษะต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้อย่างเป็นองค์รวม

ดังนั้น การบริหารงานวิชาการที่นำแนวคิดพหุปัญญามาใช้จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนและสังคมในปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การพัฒนางานวิชาการตามแนวคิดพหุปัญญาเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคมในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและครอบคลุมความสามารถทางปัญญาในทุกด้านช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคต อันนำไปสู่การเรียนรู้ที่ยั่งยืนและการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมโดยรวม โดยสามารถสรุปได้เป็นแนวทาง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวคิดพหุปัญญากับความสามารถทางปัญญาที่หลากหลาย

สรุป

การพัฒนางานวิชาการในสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดพหุปัญญาเป็นฐานในการส่งเสริมความสามารถทางปัญญาที่หลากหลายเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบัน การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพในทุกด้านอย่างสมดุล การสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาความสามารถทางปัญญาทั้ง 9 ด้านช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะที่หลากหลายและพร้อมรับมือกับความท้าทายในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

บทความนี้ได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนางานวิชาการผ่านการส่งเสริมความสามารถทางปัญญาที่หลากหลาย ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระยะสั้น แต่ยังส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในระยะยาว การบูรณาการแนวคิดพหุปัญญาเข้ากับการบริหารงานวิชาการ

จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาและนักการศึกษาควรให้ความสำคัญและนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสังคมในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- จุฬารัตน์ มาเสถียรวงศ์. (2562). นโยบายและยุทธศาสตร์ทางการศึกษาแบบมุ่งอนาคตเพื่อเด็กและเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เชษฐรัฐ กองรัตน์. (2527). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน: การพัฒนาสมรรถนะการคิดขั้นสูงเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(3), 1701–1720. สืบค้นจาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jmhs1_s/article/view/270281
- ฐาปนัฐ อุดมศรี. (2558). รูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีมาภรณ์ พัฒนะ, จิตาภา เร่งมีศรีสุข, กนกพร ภาติฉาย, นภัทร์ แก้วนาค และ วนิตา วงศ์บรรณาคม. (2567). รูปแบบการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ของวัยรุ่นไทยในอนาคต. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 6(4), 781–792. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemri/article/view/270603>
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2535). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร.
- พงษ์ศักดิ์ ผกามาต. (2566). นวัตกรรมทางการศึกษา: องค์ประกอบและกลไกการพัฒนา สถาบันการศึกษาไทยสู่สากล. วารสารการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้, 3(2), 161–180. สืบค้นจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jeil/article/view/261444>
- ภูมิภควัชร ภูมิพงศ์คชศร. (2567). รูปแบบการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้สู่การพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษานำร่องเพื่อความยั่งยืนในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(5), 3038–3055. สืบค้น จาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jmhs1_s/article/view/274409
- สมาน อัครภูมิ. (2557). การบริหารสถานศึกษาตามแนวการปฏิรูปการศึกษายุคใหม่ (ฉบับปรับปรุง). อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- หวน พินธุพันธ์. (2548). การบริหารการศึกษานักบริหารมืออาชีพ. นนทบุรี: พินธุพันธ์การพิมพ์.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.
- Rogers, E. M. (1983). *Diffusion of innovations*. New York: The Free Press.

- Nurmalasari, A., & Fauzi, A. (2021). Integrating Gardner's theory in learning design for future education. *International Journal of Instruction*, 14(4), 127–144. <https://doi.org/10.29333/iji.2021.1448a>
- Sukmawati, D., Handayani, S., & Sunarto. (2022). Application of multiple intelligences to improve students' academic performance. *International Journal of Educational Research Review*, 7(3), 246–254. <https://doi.org/10.24331/ijere.1124562>